

Bolvári-Takács Gábor

Adatok a Színház- és Filmművészeti Főiskola Táncfőtantervének történetéhez (1945–1958)

Előadásomban a mai Színház- és Filmművészeti Egyetem egykori Táncfőtantervének történetéhez szolgálok adalékokkal. Nincs könnyű helyzetem. A szóba jöhető források erősen szubjektívek, az intézmény könyvtárában a korabeli feladatokra, tantervekre, oktatókra és hallgatókra vonatkozóan semmilyen információt nem találtam, kivéve a Főiskola szűkszavú korabeli értesítőit.¹ Nincsenek adatok az Országos Színház-történeti Múzeum és Intézet Táncarchívumában sem. Az iskola alapításának centenáriuma készült tanulmánykötetben a Táncfőtanterv egyáltalán nem szerepel.²

A szak egykori hallgatói közül 1989-ben Juhász Mária,³ 1990-ben Vadasi Tibor⁴ tette közzé emlékeit. A két írás időben kiegészíti egymást, dokumentumokra azonban csak Vadasi hivatkozott, a birtokában levő iratok alapján. Nánay István 2005-ös kismonográfiájában a Táncfőtantervről olvasható részletek kizárólag Vadasi munkáján alapulnak.⁵

Némileg jobb a helyzet az 1951-ben alapított *Táncművészet* című folyóirattal, amely rendszeresen közölt híreket a Táncfőtantervről. Az összefüggések feltárására azonban legfeljebb Merényi Zsuzsa programadó áttekintése alkalmas, de ez is csak egy bizonyos periódusát és oldalát világítja meg a képzésnek.⁶

Levéltári kutatásaim alapján 1949 előttről, a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium (a továbbiakban: VKM) felügyeleti időszakából sikerült érdekes iratokat találnom. Az ezt követő periódus, a Népművelési Minisztérium felügyeleti korszaka még feltárára vár.

Ami bizonyos: a Táncfőtanterv szerepe, súlya, célja és feladatköre az intézményben mindvégig kiforratlan maradt. Ígéretes kezdeményezésről volt szó, amelynek története nagyjából három szakaszra osztható: 1945–50: táncrendező képzés, 1950–52: néptánc-koreográfus képzés, 1952–57: táncpedagógus képzés. Nem beszélhetünk azonban egyértelmű korszakhatárokról, mert a képzésben részt vevő évfolyamok olykor saját képzési ciklusukon belül szembesültek az addigi tanmenet problémáival, ám az új elvárásokat gyakorta csak felmenő rendszerben vezették be. Nem világos a szak szervezeti elhelyezése sem – Főtantervről a kezdetekkor még nem beszélhetünk. Azt azonban rögzíthetjük, hogy a táncos képzés létrejöttében és működésében három személy játszott meghatározó szerepet: Hont Ferenc (1907–1979), aki 1945–48-ban igazgató volt, Szentpál Olga (1895–1968), az 1945–52 közötti tantervvezető, valamint Merényi Zsuzsa (1925–1990), az 1952–55 közötti főtanterv-vezető.⁷

Ami az előzményeket illeti, a Színház- és Filmművészeti Egyetem alapítása a múlt század második felére nyúlik vissza. Az Országos Színházi Tanoda 1865-ben nyílt meg. 1887-ben a kormányzat integrációs lépésre szánta el magát: az (1885-ben felvett nevén) Országos Színházi Iskola és a Zeneakadémia összevonásával Országos Magyar királyi Zene- és Színházi Akadémia létesült. Ezáltal a színházi képzés is felsőfokúvá vált. A szimbiózis hat éven át létezett: 1893-ban ismét önállósult a két iskola. Az Országos Magyar királyi Színházi Akadémia (a továbbiakban: SzAk) felsőfokú intézményként működött

¹ A Színház- és Filmművészeti Főiskola Értesítője az 1945–1955. tanévekről. Kiadja a SZFF igazgatósága, Budapest, 1955; A Színház- és Filmművészeti Főiskola Évkönyve az 1957–1958. tanulmányi évre. Kiadja a SZFF, Budapest, 1958; A Színház- és Filmművészeti Főiskola Évkönyve az 1958–1959. tanulmányi évre. Kiadja a SZFF, Budapest, 1959. Sajnos, az elsőként említett értesítő lényegében csak az 1955. évi kurrens adatokat közli.

² Csillag Ilona (szerk.): A százéves színházi iskola. Írások és képek múltból és jelenről a Színház- és Filmművészeti Főiskola centenáriuma. Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1964.

³ Juhász Mária: Emlékezés a Színházi Főiskola táncrendező szakára. In: Péter Márta (szerk.): Táncművészeti dokumentumok 1989, Magyar Táncművészek Szövetsége, Budapest, 1989. 63–65. o.

⁴ Vadasi Tibor: Volt egyszer egy főiskola. In: Péter Márta (szerk.): Táncművészeti dokumentumok 1990, Magyar Táncművészek Szövetsége, Budapest, 1990. 100–118. o.

⁵ Nánay István: Tanodától – egyetemig. Az intézményes magyar színház- és filmművészképzés száznegyven éve. Színház- és Filmművészeti Egyetem, Budapest, 2005.

⁶ Merényi Zsuzsa: A táncfőtanterv és a néptáncpedagógus-képzés = Táncművészet, V. évf. 2. szám, 1955. február, 73–76. o.

⁷ Részletes életrajzok: Székely György: „Folyton lobog”. Hont Ferenc pályaképe. In: Gajdó Tamás (szerk.): Színház és politika. Színház-történeti tanulmányok, 1949–1989. OSZMI, Budapest, 2007. 139–167. o.; L. Merényi Zsuzsa: Szentpál Olga munkássága. In: Dienes Gedeon, Pesovár Ernő (szerk.): Tánctudományi Tanulmányok 1978–79. Magyar Táncművészek Szövetsége Tudományos Tagozata, Budapest, 1979. 281–335. o.; Lőrinc Katalin: Egy örökség birtokában: Lőrinc György és Merényi Zsuzsanna. In: Beke László – Németh András – Vincze Gabriella (szerk.): Mozdulat – magyar mozdulatművészet a korabeli társadalom és művészet tükrében. Gondolat Kiadó, Budapest, 2013. 164–176. o.

tovább.⁸ Az intézményben tánctanítás a kezdetektől folyt, a tanárok 1865–1882-ben Campilli Frigyes, 1882–1899-ben Kobler Ferenc, 1895–1936-ben Brada Ede, 1905–1924-ben Róka Pál, 1924–1935-ben Szentpál Olga, 1939–1944-ben P. Róka Éva voltak.⁹

A SzAk 1945–1948 közötti fejlődése sok tekintetben a Magyar Kommunista Párt művészetpolitikai elvárásait tükrözte. Ebben döntő szerepet játszott az 1945 augusztusában igazgatóvá kinevezett Hont Ferenc, aki jelentős munkásmozgalmi múlttal és színházrendezői szakmai tapasztalattal rendelkezett, ráadásul már a 30-as évektől publikálta a színészképzésre és a színháztudományra vonatkozó reformgondolatait.¹⁰ Hont a megváltozott képzési igényeket új oktatási egységek létrehozásával kívánta megoldani, alapvetően átszervezte az intézményt, a képzési struktúrát jelentősen kibővítette és számos baloldali művésszel és tudóssal frissítette a tanári kart. A Színház- és Filmművészeti Főiskolává történő átszervezés elsősorban az ő érdeme. Hont a színházügy- és a filmgyártás átalakításában is tevékeny részt vállalt, s állandó nyüzsgésével kivívta az ekkor már teljhatalmú Révai ellenszenvét. Így 1948-ban megválni kényszerült a főiskola vezetésétől, néhány évig pozíciókból pozíciókba vándorolt, végül 1952-ben megállapodott az általa megszervezett Országos Színháztörténeti Múzeum élén.¹¹

Hont Ferenc 1945-ös fejlesztési terveiben szerepelt a táncművészeti tanszak létrehozása is. A SzAk tánc-tanszakának megindítására 1945 májusában, tehát időben elsőként, Szentpál Olga készítette tervet, amelyet Ortutay Gyula közvetítésével eljuttatott a VKM-be.¹² A hatás nem maradt el. Bár Hont 1945 júniusában még tánc nélkül készítette el és nyújtotta be a SzAk tantervét, ugyanezen év augusztusában már részletes táncos képzést tervezett hét szakon (táncművész, táncos, táncrendező, koreográfus, balettmester, tánc tanár, táncművészeti kutató). Tervezetét októberben a nyilvános táncoktatást felügyelő belügyminiszterhez is eljuttatta, a VKM-ből meg is rótták érte, a „szolgálati út” megkerülése miatt.¹³ A nagyszabású terv meghiúsult, 1945 őszén a színiakadémián csak a táncrendező szak indult el, Szentpál Olga vezetésével. Kissé megkéskéve, októberben, a Magyar Tánc tanítók Országos Szabadszervezete írásban tiltakozott Hont terve ellen, kifejezve, hogy a táncművészeti képzés fent vázolt mélységű megvalósításához a SzAk-nak sem személyi, sem szakmai kapacitása nincs. A levelet tizenegyen szignálták, köztük pl. Brada Rezső, Harangozó Gyula, Nádasi Ferenc, Pallay Anna.¹⁴ Mindez nem akadályozta meg, sőt alkalmasint megerősítette Szentpál Olgát abban, hogy 1946 áprilisában Ortutay Zsuzsával és Rabinovszky Máriusszal együtt előterjesztést tegyen Keresztury Dezső vallás- és közoktatásügyi miniszternek önálló Táncművészeti Főiskola létrehozására.¹⁵ A terv nem kapott kormányzati támogatást, ellenben alkalmas volt arra, hogy a mozdulatművészek körében heves vitákat váltson ki.

Az 1945 augusztusában közzétett felvételi felhívásban végül a táncművészeti csak egy volt a meghirdetett hét tanszak közül. Az első évfolyam különleges felvételi feltételeit így határozták meg: „a táncművészeti tanszak három csoportra tagozódik: 1. Táncművészeti csoport (négy évfolyam), 2. Táncrendező és koreográfusképző csoport (négy évfolyam), 3. Táncművészeti tanárképző csoport (öt évfolyam). A felvételre jelentkezőknek megfelelő külsővel, egészséges testalkattal, a 2. és 3. csoportba jelentkezőknek ezenkívül tiszta magyar beszéddel és egészséges hanganyaggal is rendelkezniük kell. Az 1. csoportba jelentkező férfiaknak a 17, a nőknek 15 évesnél idősebbnek kell lenniük. A 2. és 3. csoportba jelentkezőnek a 18. életévnél idősebbnek és legalább érettségi végzettségnek megfelelő műveltségűnek kell lennie. A felvételi vizsga anyaga: 1. a táncművészeti csoportba való felvételnél: a jelentkezőknek a felvételi vizsgát megelőzően nyert tánc tanulmányainak gyakorlati anyaga. Ennek híján egy lassú és egy gyors ütemű tánc bemutatása. Ezen felül a vizsgabizottság által adott táncfeladat rögtönzött megoldása. (...) 2. a táncrendező és a 3. a táncművészeti tanárképző csoportba való felvétel feltételei azonosak a rendezői tanszak, illetve a színháztudományi tanszak írás- és szóbeli feltételeivel. A gyakorlati felvételi vizsga anyaga azonos az 1. táncművészeti csoport felvételi vizsga anyagával.”¹⁶

⁸ Erről részletesen lásd: Bolvári-Takács Gábor: A művészeti főiskolák szervezeti fejlődése a második világháborúig = Valóság, 45. évf. 1. szám, 2002. január, 27–31. o.

⁹ Csillag Ilona, i. m. 316–317. o.

¹⁰ Hont Ferenc: Valóság a színpadon. Színháztudományi Intézet, Budapest, 1960. 7–120. o.

¹¹ Vö.: Székely György, i. m.

¹² Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (a továbbiakban: MOL) XIX-I-1-i 4404/1945.

¹³ MOL XIX-I-1-i 48.800/1945., 64.665/1945., 64.922/1945.

¹⁴ MOL XIX-I-1-i 73.552/1945.

¹⁵ A dokumentumot lásd: Szentpál Olga, Ortutay Zsuzsa és Rabinovszky Máriusz javaslata Táncművészeti Főiskola létrehozására, 1946. Közzéteszi: Bolvári-Takács Gábor. In: Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez, I. kötet. Szerkesztette: Tóvay Nagy Péter. Magyar Táncművészeti Főiskola, 2013. 186–204. o.

¹⁶ MOL XIX-I-1-i 134.971/1945.

Az 1945-ben és utána felvettekből, komoly lemorzsolódással, 1951-ig mindössze hat hallgató kapott diplomát, elsőként 1949-ben Ligeti Mária, Roboz Ágnes és Szekeres Júlia. A képzés magán viselte az induló szakok minden gyermekbetegségét, a hallgatók nem voltak megelégedve az egyébként szigorú és az elméleti alapokat is számon kérő Szentpál Olgával sem. Megkérték Berczik Sárát, hogy vegye át az osztályt, de ő elhárította az ötletet.¹⁷ Az órák zöme megegyezett a színházi rendező szakos hallgatókéval, egyebekben a tananyag erősen magán viselte Szentpál Olga magániskolai tantárgyainak ismertetőjegyeit. Az oktatók főleg családtagjai és tanítványai közül, egykori magániskolájának tanári karából kerültek ki, mint Lőrinc György, Ortutay Zsuzsa, Rabinovszky Máriusz, Szentpál Mária, bár tanított Géczy Éva, László-Bencsik Sándor, Szalay Karola, Rábai Miklós is. 1948-tól a hallgatók bekapcsolódtak a néptánc-mozgalomba, gyűjtőutakra indultak.¹⁸

Közben a 100/1948.(I.8.) Korm. rendelet az Országos Magyar Színművészeti Akadémia nevét Országos Magyar Színművészeti Főiskolára változtatta, és a szervezeti és működési szabályzatok jóváhagyását köztársasági elnöki hatáskörbe utalta. Emellett, 1947/48 fordulóján, a kormány a 150/1948.(I.16.) Korm. számú rendelettel végrehajtotta a színművészeti és filmművészeti főiskolává történő átszervezést is. A jogszabályt a kormány 1947. december 30-án fogadta el, de mivel csak 1948. január 16-án hirdették ki, így az nem kimondta, hanem megerősítette a január 8-ai névváltoztatást, egyúttal leszögezte, hogy a színművészeti vagy filmművészeti főiskola elnevezést más nem használhatja. A rendelet szerint a főiskola a magyar színművészet, filmművészet és más színjátékos művészetek nevelési és oktatási szerve, továbbá kutató intézménye. A tanulmányi idő négy év, amelyet a vallás- és közoktatásügyi miniszter – aki jogosult a tanszakok meghatározására is – ötre emelhet. A főiskola három tagozatra oszlik: tanintézet (élén a tanulmányi igazgatóval), tudományos intézetek (élén a tudományos igazgatóval) és gyakorlati intézmények (élén a művészeti igazgatóval). Az igazgatókat – miniszteri jóváhagyással – a főigazgató bízza meg, akit az államfő nevez ki. A főiskola szabályzatait a miniszter hagyja jóvá. A következő évben látott napvilágot a 4.307/1949.(XI.5.) M.T. rendelet a Színház- és Filmművészeti Főiskola szervezeti szabályzata és tanulmányi rendje tárgyában. E jogszabály felszámolta azokat a korábbi autonómiákat, amelyeket a közvetlen államfői felügyelet biztosított. Az 1949 nyarán létrehozott Népművelési Minisztérium maga alá gyűrte az intézményt. A rendelet kimondta, hogy az intézmény saját művészeti ágaiban az oktatás „legfelsőbb fokú intézménye”, amelynek élén a Népköztársaság Elnöki Tanácsa által kinevezett főigazgató áll. A főiskolai rendes tanárok kinevezését a rendelet a Népköztársaság Elnöki Tanácsa vagy a népművelési miniszter hatáskörébe utalta. Ezt követte a szervezeti felépítés meghatározása: 2 kar – színművészeti és filmművészeti –, 3 tanszak az oktatószemélyzetnek, 9 szak és 14 tanszék. Új tanszakok létrehozását, megszüntetését a rendelet népművelési miniszteri hatáskörbe utalta.¹⁹

A művészeti főiskolák főtanszaki intézeteiről szóló népművelési minisztériumi előterjesztés 1950 januárjában azt tartalmazta, hogy a Színház- és Filmművészeti Főiskolán táncművészeti intézet is szervezendő, azzal a céllal, hogy „megkezdje a fölállítandó táncművészeti főiskola előmunkálatait és kidolgozza azokat a feladatokat, melyek a táncművészeti alap-, közép- és felsőfokú oktatásra várnak.” – ezt az előterjesztést azonban a miniszteri kollégium nem fogadta el.²⁰

Az 1949-es szervezeti szabályzat a táncrendezőket a színházi rendezői tanszakhoz sorolta, de 1949-től már néptánc-koreográfus képzés indult, mert a hallgatók elégtelen előképzettsége, továbbá a néptáncsoportok számának ugrásszerű növekedése, valamint a szovjet hatás erősödése miatt képzési modellváltás vált szükségessé. Az 1949/50-es tanévben nagy létszámú, közel 15 fős táncrendező osztály indult, jórészt néptáncos előképzettségű fiatalokkal.²¹ Így 1953-ban öten, a következő évben 14-en szereztek diplomát. A táncrendező szakból Táncfőtanszaknak átkeresztelt szervezeti egység munkatervét Szentpál Olga 1951/52. tanévre kidolgozta, ekkor a szakon az I–III. évfolyamok működtek.²²

1951. november 10–11-én tanácskozást tartottak Budapesten a néptánc oktatásának módszertani kérdéseiről, amelyen mintegy 250 fővárosi és vidéki oktató és művész vett részt. A programban négy előadás hangzott el, közülük Rábai Miklós, Aszalós Károly, valamint László-Bencsik Sándor együttes, illetve tánckar vezetőként szerepelt. Szentpál Olga pedig, mint a Táncfőtanszak vezető tanára, az eredeti néptáncok

¹⁷ Roboz Ágnes személyes közlése, 2013. november 25.

¹⁸ Juhász Mária, i. m. 63. o. Lásd még: Kővágó Zsuzsa: Szentpál Olga beszámolója a Színművészeti Főiskola Táncfőtanszaka munkaközösségének hathetes munkájáról = Táncstudományi Közlemények, I. évf. 2. szám, 2009. 61–63. o.

¹⁹ A folyamatról részletesen lásd: Bolvári-Takács Gábor: A művészeti főiskolák politikai újjászervezése 1949-ben = Valóság, LII. évf. 4. szám, 2009. április, 83–104. o.

²⁰ MOL XIX-I-3-n. 1.d.

²¹ Juhász Mária, i. m. 63.o.

²² Közli: Vadasi Tibor, i. m. 101–105. o.

átvételének kérdéséről beszélt, s a gyűjtések tapasztalatai alapján is a szisztematikus feltáró, elemző munkát szorgalmazta.²³ A Táncfőtanterv hallgatói 1951–52 folyamán a Baranya megyei Egyházasközségben végzett néprajzi gyűjtést az 1946–47-ben betelepült moldvai csángók hagyományairól, táncairól. Az erről szóló összefoglaló cikket a *Táncművészet*-ben Hubay Győző, Simon Antal és Végvári Dezső jegyezte.²⁴ 1952 tavaszán azonban a másodéves hallgatók beadványban kérték a néptánc oktatás színvonalának emelést. Ennek egyik eredményeként 1952-től bekapcsolódott a tanításba az egykor Dienes Valéria köréhez tartozó néptánc-koreográfus, Molnár István, ugyanakkor Szentpál Olga levonta a konzekvenciát és az 1951/52. tanév végén megvált a főiskolától.²⁵

A népművelési tárca gondban volt a szak vezetésével, mert a szóba jöhető koreográfusok mind nagy néptáncgyűjtéseket vezettek. A *Táncművészet* 1952 szeptemberében adott hírt arról, hogy Merényi Zsuzsa kitűnő eredménnyel diplomázott a leningrádi Rimszkij-Korszakov Konzervatórium balettmesterképzőjében, s hazai munkáját megkezdte a SZFF Táncfőtantervén és az Állami Balett Intézetben.²⁶ A választás tehát a Szovjetunióból éppen hazatérő Merényi Zsuzsára esett, akivel a döntést – ellentmondást nem tűrve – Kenyeres Ágnes, a Népművelési Minisztérium művészetoktatási osztályvezetője közölte.²⁷ Merényi – 27 évesen – hirtelen egyenrangúvá vált a többi főtantervvezetővel, azaz Gellért Endrével, Háy Gyulával, Illés Györggyel, Keleti Mártonnal és Major Tamással.²⁸

Merényi 1952. szeptember 8-án új koncepciót és óratervet készített, amelynek lényege az addigi kvázi rendező-koreográfus képzés szélesebb értelmű táncvezetői képzéssé alakítása. Az 1952/53-as tanév II-IV. évfolyamokkal indult, tehát első éveseket nem vettek fel, az utolsó évesek pedig színpadi táncrendezői vagy csoportvezetői szakirányon fejezheték be tanulmányaikat.²⁹ A népművelési miniszter 1952 decemberében kiadott utasítása az államvizsga követelményeit a Táncfőtanterven a következőképpen határozta meg: „A) Tánc csoportvezetői tanterv. Diplomamunka: egész estét betöltő műsor bemutatása magyar népi táncokból, baráti népek táncaiból és történelmi társastáncokból. (A diplomamunka megvédése keretében a bemutatott táncok néprajzi, stílustörténeti és módszertani vonatkozásait is ki kell fejteni. Írásbeli elemzés nincs.), valamint: marxizmus-leninizmus. B) Színházi táncrendező tanterv. Diplomamunka: mint a tánc csoportvezetőknél, ezen felül balettánc bemutatása. (A diplomamunka megvédése keretében a bemutatott táncok néprajzi, stílustörténeti és módszertani vonatkozásait is ki kell fejteni.), valamint: marxizmus-leninizmus.”³⁰

Merényi vezetésével a szak tehát ismét átalakult, ténylegesen néptáncpedagógus képzéssé, amelynek fő irányai a következők voltak: néptáncoktató, balettoktató, táncrendező, kultúrotthoni táncvezető.³¹ 1953. január 30-án a minisztérium művészetoktatási főosztályán értékelték a változásokat. Itt rögzítették, hogy elsősorban kultúrotthoni táncvezetőkre van szükség, táncpedagógus képzés keretében, nem kizárva, hogy néhány tehetséges hallgató koreográfusként állhasson pályára.³² Ennek alapján jelet meg a *Táncművészet* 1953. májusi számában a megújított Táncfőtanterv felvételi felhívása, amely a következőképpen szólt:³³ „A Színház- és Filmművészeti Főiskola Táncfőtanterve központi kultúrotthonok, úttörőpaloták, megyei központi kultúrotthonok számára gyakorlati táncosokból 4 év alatt általános (azaz magyar néptánc, baráti népek táncai, történelmi társastánc és balett) pedagógusokat képez. A főtanterv hallgatói koreográfiával is foglalkoznak, amennyiben a táncpedagógia és a táncszerzés a gyakorlatban szorosan összekapcsolódik. A főiskola elvégzésével állami táncpedagógusi diplomát kapnak a hallgatók.

²³ Ankét a néptáncoktatás módszertani kérdéseiről = *Táncművészet*, II. évf. 1. szám, 1952. január, 8–26. o.

²⁴ Hubay Győző – Simon Antal – Végvári Dezső: Táncgyűjtés a csángók között = *Táncművészet*, II. évf. 7–8. szám, 1952. július–augusztus, 218–220. o.

²⁵ Vadasi Tibor, i. m. 106. o.

²⁶ Krónika = *Táncművészet*, II. évf. 9. szám, 1952. szeptember, hátsó belső borító. Egy korábbi tudósítás: M. P.: [Morvay Péter]: Mit láttam a Szovjetunióban? Merényi Zsuzsa előadása. In: *Táncoló Nép*, [II. évf. 4. szám] 1950. augusztus–szeptember, 9–10. o.

²⁷ Vadasi Tibor, i. m. 106. o.

²⁸ A Színház- és Filmművészeti Főiskola Értesítője az 1945–1955. tan évekről, i. m. 22. o. A többi főtantervvezető összesen kilenc Kossuth-díjjal rendelkeztek, amely még erősebbé tette a kontrasztot a táncfőtanterv intézménybeli súlyát illetően.

²⁹ Vadasi Tibor, i. m. 107–111. o.

³⁰ A népművelési miniszter 8774-9-93/1952. Np.M. sz. utasítása az államvizsga és diplomaterv rendszeresítéséről szóló 1032/1952. (IX.27.) Mt.h. számú határozat végrehajtása tárgyában = *Népművelési Közöny*, II. évf. 24. szám, 1952. december 24. 200. o.

³¹ Uo. 107. o.

³² Jelen voltak: Simon Zsuzsa, Merényi Zsuzsa, Lőrinc György, Rábai Miklós, Pór Anna, Erdős Magda, Bán Hedvig, Harmath László, Losonczi Ágnes, Kenyeres Ágnes. A jegyzőkönyvet idézi: Vadasi Tibor, i. m. 114. o.

³³ Krónika = *Táncművészet*, III. évf. 5. szám, 1953. május, hátsó belső borító.

A főtanszakra felvételi vizsgára jelentkezhet minden fiú és lány, aki: 1) 17-ik életévét betöltötte és 2-3 éve táncegyüttesben vagy másutt rendszeresen tanult táncolni és szerepelt színpadon. 2) Iskolai érettségi, vagy szakérettségi vizsgáját jó eredménnyel letette. (A kik vizsgát nem tettek, a többi felvételezővel egy időben jelentkezhetnek; akiket a felvételi vizsga bizottsága alkalmasnak tart a táncpedagógiai pályára, azok számára lehetőség nyílik, hogy 2 éves szakérettségi tanfolyamon vegyenek részt. A szakérettségi sikeres letétele után a főiskolán folytathatják tanulmányaikat.)

Felvételi kérvények beadásának határideje június 10. A kérvény mellé önéletrajzot kell mellékelni, amelyben feltüntetendő a táncos előképzettség is.

Az első felvételi vizsga időpontja: június 29-e és 30-a. A kik az első félévi vizsgán megfelelték, a további kiválasztást szolgáló végleges felvételi vizsga befejezésének idejéig (július 3–4.) Budapesten tartózkodhatnak a főiskola költségén.

A felvételi vizsgán a következő feladatokat kell kielégítően megoldani: 1. A jelentkező által szabadon választott néptánc bemutatása (a felvételizők a tánchoz szükséges kottát hozzák magukkal). 2. Bemutatott néptánc-lépések gyors és helyes megtanulása. 3. Rögtönzés a bizottság által megadott szempontokra. 4. Ritmusgyakorlatok (ritmus-utánzás, felismerés stb). 5. Fantáziagyakorlatok zenére. 6. A bizottság által megadott helyzetgyakorlat megoldása (színészi képesség vizsgálata). Ezen kívül a bizottság megvizsgálja a jelentkező testi adottságait (tágság, ruganyosság, hajlékonyság, szabályos alkat). A felvételi vizsgán gyakorló ruhában (blúz, illetve ing, tornanadrág) kell megjelenni. A kik az első felvételi vizsgán megfelelték, orvosi vizsgálatra mennek.

A tanítás 1953. szeptember 1-én kezdődik. Az I. évfolyam hallgatói főiskolán kívüli munkát nem vállalhatnak. Kivételt képeznek azok a hallgatók, akik már táncoktatói diplomával rendelkeznek (pl. az Állami Balett Intézet esti tagozatát³⁴ elvégezték). Az arra rászoruló főiskolai hallgatók ösztöndíjban részesülnek.”

Így 1953 őszén elindult az új első évfolyam, tizenkét fővel.³⁵ A jelentkezők még nem tudták, hogy ők lesznek a szak utolsó hallgatói.

A Táncfőtanszak szakmai munkája továbbra is törekedett a minőségre. 1952 októberében hallgatói tudományos kör alakult, a mélyebb elméleti képzés céljából.³⁶ A szak 1952/53. tanév félévi vizsgáin kiváló eredmények születtek. A legjobb eredményt Kiss Ilona III. és Srutek Júlia II. évf. hallgatók érték el.

Művészi munkájával kitűnt Létai Dezső, Somlai István, Wunsch László és Bohus Klára, tudományos kutatásaival pedig Somlai István, Bodrogi Zoltán, Kiss Ilona és Gyapjas István.³⁷ 1953 márciusában a főtanszak április 4. jelentőségéről szóló, mai témájú táncok komponálására hirdetett pályázatot a főiskola hallgatói számára.³⁸ A szak 1952/53. tanév végi vizsgáin szintén kiváló eredmények születtek. Kiemelkedett Létai Dezső *Matyó táncok* c. diplomamunkája, valamint Gyapjas István államvizsgálója. Kiváló hallgató lett Kis Ilona III. éves, továbbá Srutek Júlia, Somogyi Tibor és Szirmai Béla II. éves hallgató, míg az előző évben e címet csak egy fő érte el.³⁹ A *Táncművészet* hírt adott a főtanszak zártkörű bemutatójáról is.⁴⁰

A társastáncok oktatására 1953-ban Gyenes Rudolf kapott kinevezést. A képzésben fontos helyet foglalt el a színézmesterség oktatása. Ferencz László terjedelmes cikkben számolt be a kitűzött célokról és az alkalmazott módszerekről.⁴¹ Merényi Zsuzsa folytatta Szentpál Olga kezdeményezését a nyári szakmai gyakorlat terén. 1954 nyarán a másodéves Manninger György táncokat gyűjtött, Ásó István, Dallos Szilvia, Vida József patronáló munkát végeztek. Októberben a tizenkét IV. évfolyamos hallgató vett részt ötnapos gyűjtőúton. (A II. évfolyam létszáma ekkor tizenhárom fő volt.)⁴²

A képzés helye és módszertana azonban továbbra sem jutott nyugvópontra. 1954. június 14-én a Magyar Táncművészek Köre (az újjáalakuló Szövetség elődje) vitát rendezett a hivatásos együttesek fesztiváljának kapcsán. Vadasi Tibor bevezető előadásában hiányolta a táncoktatás szervezett formáit, és egyebek mellett úgy vélte, hogy „a Színművészeti Főiskola táncpedagógusokat képez, azt is keveset és nem a legmegfelelőbb színvonalon.”⁴³ Ezen az úton továbblépve Manninger György 1954 novemberében nyílt

³⁴ Az ÁBI 1950–53 között működött néptáncsoport-vezető képző szakáról van szó.

³⁵ A Színház- és Filmművészeti Főiskola Értesítője az 1945–1955. tan évekről, i. m. 30. o.

³⁶ Krónika = Táncművészet, II. évf. 10. szám, 1952. október, hátsó belső borító.

³⁷ Krónika = Táncművészet, III. évf. 2. szám, 1953. február, hátsó belső borító.

³⁸ Krónika = Táncművészet, III. évf. 3. szám, 1953. március, 96. o.

³⁹ Krónika = Táncművészet, III. évf. 7. szám, 1953. július, hátsó belső borító.

⁴⁰ Krónika = Táncművészet, IV. évf. 7. szám, 1954. július, hátsó belső borító.

⁴¹ Ferencz László: A színjátszás problémái a táncművészetben = Táncművészet, IV. évf. 5. szám, 1954. május, 142–146. o.

⁴² Krónika = Táncművészet, IV. évf. 10. szám, 1954. október, hátsó belső borító.

⁴³ A hivatásos együttesek fesztiváljának záróvitája = Táncművészet, IV. évf. 7. szám, 1954. július, 202. o.

levelet tett közzé a *Táncművészet*ben a szak belső problémáiról és külső elfogadottságának helyzetéről. Állítása szerint a pedagógusképzés nem segíti elő a koreográfussá válást, a táncszakma lényegében átnéz rajtuk, kívül állnak a néptánc-mozgalmon, munkájuk iránt nem érdeklődnek. A szakmai bemutatóra készített hallgatói alkotások (pl. Végvári Rezső: *Magyarvistai legényes*, Váradi Csaba: *Szlovák tánc*, Torma István: *Huncut katona*, Szirmai Béla: *Kimenő*) releváns kritikáért, továbbjártásáért kiáltanak, amit korábban Rotter Oszkár *Sámsoni legényese* vagy Vajk Mária *Birjáni üvege*se elért.⁴⁴

A gondokkal Merényi is tisztában volt. 1954 nyarán írásban kérte Kenyeres Ágnes, hogy mentsék fel szakvezetői beosztásából, mert nem képes megoldani a szak profiltisztítását, pótolni a képzés tárgyi feltételeinek hiányát, elősegíteni a végzetek elhelyezését.⁴⁵ Kérését akkor még nem teljesítették, sőt Merényi a *Táncművészet* 1955. februári számában a már említett terjedelmes cikket publikálta a főtanszak munkájáról *A táncfőtanszak és a néptáncpedagógus-képzés* címmel.⁴⁶ Merényi szerint Magyarországon 1945 előtt az operai balettiskola kivételével csak mozgásművészeti iskolákban, valamint tánctanító-képzőn folyt a táncosok tanítása. Az innen kikerülő táncosok és táncoktatók nevelésüknél fogva nem állhattak közel a magyar néptáncához. A mozgalom szíve-lelke ekkor a fiatal népi táncosokban volt, ők érezték magukénak a magyar tánc ügyét. Tehát csak az ő körükből kerülhettek ki olyan oktatók, koreográfusok, akik alkalmasak arra, hogy a néptáncművészetet előbbre vigyék. A Táncfőtanszak első tanári kara rendkívüli lelkesedéssel kezdte meg munkáját. Az első két évfolyam hallgatói előtt olyan kilátást nyitottak, hogy a Főiskola elvégzése után hivatásos együttesek, színházi táncosok munkáját fogják vezetni. Ennek a célnak megfelelően alakult ki a tanterv is: a hangsúly a koreográfus-képzésen volt. A szakemberek iránti igény azonban rövidesen más formában jelentkezett. Sorban megalakultak a művészegyüttesek, és mindegyik élére akadt megfelelő, tapasztalt művészeti vezető – hiszen az együttesek száma nem volt nagy. Bebizonyosodott az is, hogy színházi koreográfusokat és együttesi vezetőket nem lehet négy év alatt képezni. Hozzájárultak ehhez a bizonytalansághoz a tanulmányi követelmények is. Különböző nézetek ütköztek össze a néptáncművészetben, de nem kevésbé a tanári karban is. Ráadásul azok kerültek az együttesek élére, akik a Főiskolán addig mint néptánctanárok működtek, s így nem tudtak többé rendszeresen részt venni az iskola munkájában. Mindezek következtében a Népművelési Minisztérium szükségesnek tartotta, hogy a 1952/53-as tanévtől új alapokra helyezze a főtanszak munkáját. A cél az, hogy új kulturális gócpontjaink, az épülő kultúrotthonok számára képezzen olyan általános táncpedagógusokat, akik vezetni tudják a kultúrotthon néptáncsoportját, társastáncanfolyamait, gyermek táncszakköreit. Tehát hivatásos együttesek koreográfusainak képzése helyett általános szaktudással rendelkező pedagógusokat kell képezni az öntevékeny néptáncművészet igényeinek megfelelően. Felső káderek nevelése helyett középkáderek nevelése lett a cél. A főtanszak táncrendező-szakkból táncpedagógus szakká szerveződött át. Merényi ezután sorra vette az évfolyamokon oktató tanterveket, részletezve tartalmukat és megindokolva szükségességüket. Végül arra hívta fel a figyelmet, hogy egy ilyen oktatás megvalósítási lehetőségeit az összes érdekelteknek széles körben kell megvitatniuk.

A vita megindult. Márciusban a lap Danielisz László hozzászólását közölte, bár a szerkesztőség jelezte, hogy a cikk még Merényi Zsuzsa közleményének ismerete nélkül készült. Danielisz egyetértett Manninger állításaival, sőt, megtoldotta azzal, hogy a gyakorlati pedagógiai ismeretek, a tanítási gyakorlat hiányát is felrótta. A főiskola szerinte a mozgalomtól elzárva végzik tanulmányaikat, még a vizsgadarabok együtteseknél történő betanítását sem sikerült elintézni. Egyes esetekben viszont a hallgatók bántak felelőtlenül a rájuk bízott táncosokkal. Danielisz a Népművészeti Intézet bevonását szorgalmazta az oktatási folyamatba.⁴⁷

A következő számban Kenyeres Ágnes vitába szállt Danielisszel. Nem csupán a cikk szerinte káros eszmei alapállását, stílusát és hangnemét – és a szerkesztőségi kommentár hiányát – rótta fel, hanem azt is leszögezte: egy felsőoktatási intézménytől nem várható el, hogy rögtön gyakorlott szakembereket bocsásson ki, a feladata elsősorban a „művészi tudatosság” megalapozása, a „szakmailag jól képzett, marxista világnézettel rendelkező” művészek nevelése. Ennek pedig a főiskola sikerrel eleget tesz.⁴⁸

A szerkesztőség nem vette magára a kritikát. A májusi számban megjelent a szerkesztőbizottság közleménye, amely szerint ebben az ügyben sem a lapnak, sem a nyilvánosságnak nincs feladata, hiszen a népművelési tárca határozata szerint 1955-ben nem indul első évfolyam a Táncfőtanszakon és a

⁴⁴ Manninger György: Foglalkozzanak velünk! = *Táncművészet*, IV. évf. 11. szám, 1954. november, 358–359. o.

⁴⁵ Merényi lemondólevelét idézi: Vadasi Tibor, i. m. 116–117. o.

⁴⁶ Merényi Zsuzsa: A táncfőtanszak és a néptáncpedagógus-képzés, i. m.

⁴⁷ Danielisz László: A Főiskoláról és a főiskolásokról = *Táncművészet*, V. évf. 3. szám, 1955. március, 135–136. o.

⁴⁸ Kenyeres Ágnes: Helytelen nézetek a táncpedagógus-oktatásról = *Táncművészet*, V. évf. 4. szám, 1955. április, 152–153. o.

művészetoktatási főosztály értekezletet hívott össze a kérdés megbeszélésére.⁴⁹ Van ellenben létjogosultsága a felsőfokú táncművészképzés szélesebb összefüggéseiről eszmét cserélni, e célból májustól *Vita* rovat indult. Elsőként Pálfi Csaba cikkét, majd Szántó Bálint, Radnai Éva és Born Miklós, végül Keresztes Imre gondolatait adták közre.⁵⁰

A „vita” azonban hamarosan eldőlt. A kormányzat 1955-ben az Állami Balett Intézet jelölte ki a balettoktatók működésének felülvizsgálatára és továbbképzésére, és a tanfolyam lebonyolítására, s a 6/1955.(XI.15.) Np.M. rendelet az Intézetet feljogosította a balettmesteri oklevelek kiadására. Az első, 19 fős balettintézeti pedagógus-évfolyam 1959-ben végzett.⁵¹ Így aztán 1955-től, de különösen 1957 után fokozatosan az Állami Balett Intézetre terhelődött a táncpedagógus-képzés teljes spektruma. 1952 óta Merényi párhuzamosan az Intézetben is tanított, 1955-ben pedig végleg megvált a Főiskolától és ott a tanszak vezetését Ligeti Mária, valamint Vadadi Ágnes és Lengyelfi Miklós vették át.⁵² Az utolsó osztály 10 tagja 1957-ben kapott oklevelet. Minthogy új évfolyam ezután sem indult, formálisan az 1957/58-as tanévre vált bizonyossá a főtanszak megszűnése.

A Színház- és Filmművészeti Főiskola Táncfőtanszakán 1949–57 között 48 hallgató végzett.⁵³ Közülük ketten az Állami Balett Intézet alapító tanárai (Roboz Ágnes, Kiss Ilona), mások hivatásos néptáncgyűttesek vezetői (Létai Dezső, Manninger György, Simon Antal, Somogyi Tibor) lettek, de a Főiskola saját szakvezető oktatói utánpótlása is innen rekrutálódott (Ligeti Mária, Szirmai Béla). A táncos képzés beilleszkedett a többi szak tantervébe (színpadi mozgás, operett-musical szak stb.)⁵⁴ Koreográfus-rendező szak – különösen az 1971. évi, egyetemi jellegű főiskolává történő átszervezés után – több ízben is indult; 2008/2009 óta pedig a színházrendező szak fizikai színházi koreográfus-rendező szakirányaként létezik.

⁴⁹ A pedagógusképzés vitájához. A szerkesztőbizottság közleménye = *Táncművészet*, V. évf. 5. szám, 1955. május, 220. o.

⁵⁰ Pálfi Csaba: Gondolatok a néptáncpedagógus-képzéshez = *Táncművészet*, V. évf. 5. szám, 1955. május, 221–222. o.; Szántó Bálint: A koreográfus-nevelésről = *Táncművészet*, V. évf. 6. szám, 1955. június, 270–271. o.; Radnai Éva: A pedagógusképzés vitájához = *Táncművészet*, V. évf. 6. szám, 1955. június, 271–272. o.; Born Miklós: Néphagyomány és fantázia = *Táncművészet*, V. évf. 6. szám, 1955. június, 272–273. o.; Keresztes Imre: Az egységes nemzeti táncművészetért = *Táncművészet*, V. évf. 7. szám, 1955. július, 325–326. o.

⁵¹ Névsorát lásd: Fodor Antal (összeállította): *Mozaikok a Magyar Táncművészeti Főiskola első ötven évéről*. Planétás Kiadó, Budapest, 2001. 126. o.

⁵² Vadasi Tibor, i. m. 117. o.

⁵³ A névsort lásd: Csillag Ilona, i. m. 337. o.

⁵⁴ Vö. pl. Kőszegi János: A színpadi mozgás művészete. In: Csillag Ilona, i. m. 224–235. o.; Ligeti Mária: Táncitanítás a Színház- és Filmművészeti Főiskola színész főtanszakán = *Táncművészeti Értesítő*, [V. évf.] 1967. 2. szám, 44–46. o.